

Пригоди Арсена Люпена. Том 2. Арсен Люпен проти Герлока Шолмса

Моріс Леблан

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Ігор Андрущенко

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

«Арсен Люпен проти Герлока Шолмса» (1908) — історія з двох епізодів, що описують протистояння «джентльмена-грабіжника» Арсена Люпена та великого детектива Герлока Шолмса (перші літери не переплутані!). Ці дві непересічні особи зустрілися ще у першій книзі серії про пригоди Арсена Люпена. Звичайно, Шолмс не пробачив своєму візаві поразки. Тому на перше ж прохання знаних французів допомогти їм у пошуках грабіжника та ошуканця Люпена він зі своїм помічником Вільсоном перепливає Ла-Манш. Британці дають собі на ро зслідування справи максимум десять днів. Натомість Люпен має на це інший погляд і з перших кроків дає зрозуміти, хто в хаті господар. Чи впорається найзнаменитіший приватний детектив з таким міцним горішком?

Частина перша

Блондинка

Розділ перший.

Білет № 514, серія 23

Восьмого грудня минулого ро ку викладач математики Версальського ліцею пан Жербуа відкопав у крамниці тандитника серед купи мотлоху маленьке бюрко з магоні 1 з безліччю шухлядок.

«Ось те, що мені потрібно на день народження Сюзанни», — подумав він. Але, позаяк, бажаючи потішити дочку, мав, проте, обмаль грошей, то, як водиться, поторгувався і врешті-решт сплатив шістдесят п'ять франків.

Поки вчитель повідомляв торговцю свою адресу, бюрко зауважив елегантно вбраний молодик, який крутився поряд.

— Скільки? — поцікавився він у тандитника.

— Продано, — відказав той.

— А чи... не цьому, бува, пану?

Пан Жербуа підняв капелюха і, тим більше задоволений покупкою від того, що вона привернула увагу ще когось, вийшов із

крамниці.

Та не встиг він зробити вулицею і десяти кроків, як його наздогнав той-таки молодик і, знявши капелюха, люб'язно звернувся до нього:

— Дуже прошу мені вибачити, мосьє... Можливо, моє запитання здасться вам нескромним, але... ви спеціально шукали саме це бюрко?

— Та ні. Взагалі-то я шукав старі ваги для своїх фізичних експериментів.

— Отже, ви за нього не триматиметеся?

— Якраз навпаки.

— Тому, що це старовинна річ?

— Тому, що воно зручне.

— Якщо так, чи погодилися б ви обмінятися на таке саме зручне бюрко, і навіть у кращому стані?

— Це теж у пристойному стані, тож мінятися ні до чого.

— І все одно...

Вдачу пан Жербуа мав запальну, до того ж був схильний до підозріливості, тому сухо заперечив:

— Прошу не наполягати, месьє.

Але незнайомиць заступив йому дорогу.

— Не знаю, месьє, скільки ви за нього заплатили, проте згоден дати подвійну ціну.

— Ні.

— Тоді потрійну?

— Припиніть, будь ласка, — закричав нетерпляче учитель, — те, що належить мені, не продається.

Молодик зміряв пана Жербуа пильним поглядом, який мав би тому надовго запам'ятатись, і, ні слова не кажучи, різко повернувся й пішов геть. За годину бюрко завезли в будиночок учителя на дорозі до Вірофле. Той покликав доньку.

— Це тобі, Сюзанно, якщо, звичайно, сподобається.

Сюзанна, чарівне, життєрадісне створіння, кинулася батькові на шию і вицілувала його з таким захватом, ніби отримала королівський подарунок.

Того ж вечора, затагнувши за допомогою покоївки Гортензії бюрко до себе в кімнату, вона сама попротирала всі шухлядки й акуратно поклала туди документи, шабатурки на поштовий папір, свої листи, колекції поштових листівок та кілька штукочок, які зберігала на пам'ять про кузена Філіпа.

Уранці наступного дня, о пів на восьму, пан Жербуа пішов до ліцею. О десятій, як завжди, його біля виходу вже чекала Сюзанна, і він звично зрадів, помітивши на тротуарі за огорожею її граційну фігурку й усмішку.

Додому вони пішли вдвох.

— Ну як твоє бюрко?

— Просто диво! Ми з Гортензією протерли всі мідні частини. Блищать, як золото!

— То ти задоволена?

— Ще б пак! Просто не знаю, як досі без нього обходилася.

Проходячи садочком перед будинком, пан Жербуа запропонував:

— Гайда, глянемо на нього перед обідом?

— Ну, звичайно, чудова думка!

Дочка першою підбігла сходами нагору, але, опинившись на порозі своєї кімнати, раптом скрикнула з переляку.

— Що трапилося? — пробелькотів пан Жербуа, входячи слідом за нею.

Бюрко щезло, наче мильна булька.

Слідчого насамперед здивувала напрочуд проста техніка пограбування. За відсутності Сюзанни і покоївки, яка ходила на закупи, прибув побігач (його бляшку бачили всі сусіди) з візком,

який залишив біля огорожі, та двічі подзвонив у двері. У сусідів, які вважали буцімто покоївка вдома, все це не викликало жодної підозри, тож незнайомець зміг спокійнісінько зробити задумане.

Варто зауважити: ні єдиної шафи не зламали, жодної ре чи не чіпали. Навіть складничок Сюзанни, якого та залишила на мармуровій дошці бюрка, там і зостався, як і золоті монети на сусідньому столикові. Тобто злочин скоєно з чітким мотивом, і це ро било крадіжку ще незрозумілішою. Нащо так ри зикувати заради мізерної поживи?

Єдиним слідом, про який згадав учитель, був учорашній інцидент.

— Я відразу зрозумів, що моя відмова вкрай не сподобалася тому юнакові, й добре пам'ятаю, що вигляд у нього був загрозливий.

Правду казала баба, коли не брехала. Допитали торговця. Той не був знайомий ні з тим, ні з іншим. Що ж до бюрка, то хазяїн крамниці придбав його в Шеврез, на ро зпродажу після смерті власника, за сорок франків і вважав, що перепродав якраз за справжньою ціною. Подальші пошуки більше нічого не дали.

Однак пан Жербуа був переконаний, що йому завдали величезної шкоди. Звичайно ж, в одній із шухляд було подвійне дно, а там приховали скарб, і саме тому обізнаний з усім юнак діяв так рі шуче.

— Бідолашний батько, — повторювала Сюзанна, — що б ми ро били з цими грошима?

— Та як! З подібним посагом ти могла б претендувати на найкращі партії!

Сюзанна, яка не претендувала ні на кого, крім кузена Філіпа, котрий був досить жалюгідною партією, гірко зітхала. І життя у версальському будиночкові стало вже зовсім не таким веселим та безтурботним, як ра ніше; його охмарювали жаль і досада.

Минуло два місяці. І раптом одна за одною пішли неймовірні події, в будинок навідалася нечувана удача, а за нею — цілковита руїна!

Першого лютого о пів на шосту пан Жербуа, повернувшись із лицю з допіру купленою дорогою вечірньою газетою, сів і, начепивши окуляри, взявся її переглядати. Політика його не обходила. Він перегорнув першу сторінку, і раптом в очі йому впало таке повідомлення:

«Третій тираж лотереї Асоціацій преси. Білет № 514, серія 23, виграв мільйон...»

Газета ковзнула на підлогу. Стіни перед очима пана Жербуа захитались, а серце його на мить зупинилося. Номер 514, серія 23, належав йому! Він купив білет випадково, бажаючи зробити послугу одному другові, бо не вірив у ласку долі, й ось тепер... виграв!

Швидше, блокнот. Авжеж, так і є, № 514, серія 23, записав, щоб не забути. Але де ж сам білет?

Він кинувся в кабінет на пошуки шабатурки з конвертами, між якими засунув дорогоцінний білет, але раптом завмер на місці, знову неприємною, аж серце йому в'януло: шабатурки з конвертами там не було, і, що найжахливіше, цієї секунди він зрозумів, що не бачив її ось уже кілька тижнів! Кілька тижнів її не було перед очима на столі, за яким він зазвичай перевіряв учнівські зошити!

У саду зашурхотіли кроки по гравію. Він покликав:

— Сюзанно! Сюзанно!

Та кинулася до батька. Коли ж вона влетіла у кімнату, той придушено пробелькотів:

— Сюзанно... шабатурка... з конвертами...

— Яка?

— Та, що з Лувру... якось у четвер я купив її... вона стояла ось тут, край стола...

— Але ж згадай собі, тату... ми ра зом її туди клали...

— Коли?

— Увечері... ну, знаєш, напередодні...

— Та куди ж? Відповідай... я зараз помру...

— Куди? Та... у бюроко.

— У вкрадене бюроко?

— Так.

— У вкрадене бюроко.

Він зовсім тихо, з якимось жахом знову повторив ці слова. Потім, узявши Сюзанну за ру ку, ще тихіше сказав:

— У ній, донечко, був мільйон...

— Ой, тату, а чому ти мені відразу не сказав? — наївно прошепотіла вона.

— Мільйон, — відповів батько. — Цей номер виграв у лотерею Преси.

Приголомшені аж такою грандіозною втратою, вони, більше не годні вимовити ні слова, довго стояли поруч.

Нарешті Сюзанна зважилася заговорити:

— Послухай, тату, адже тобі все одно повинні виплатити.

— Як це? На якій підставі?

— А хіба потрібно подавати якісь докази?

— Ще б пак, чорт забирай!

— І у тебе їх нема?

— Є, звичайно, один.

— Ну ось!

— Та він якраз був у шабатурці.

— У зниклій шабатурці?

— Атож. І дістанеться приз комусь іншому.

— Але це буде жахливо! Подумай, тату, може, можна якось запротестувати?

— Звідки мені знати? Звідки знати? Та людина, мабуть, аж-аж сильна! У нього такі кошти! Згадай історію цього бюрка.

Він раптом схопився і в розпачі тупнув ногою:

— Ні, ні, не вийде, не бачити йому цього мільйона, не бачити! Як він отримає? Зрештою, жодна спритність тут не допоможе, йому теж ці гроші не дістануться. Варто тільки прибути за виграшем, як його тут же схоплять! Ага! Подивимося, лебедиду!

— Ти щось задумав, тату?

— Так, задумав обстоювати наші права, й обстоюватиму їх до кінця, кров з носа! Ми переможемо! Це мій мільйон, і я його не віддам!

І за кілька хвилин пан Жербуа взявся складати таку телеграму:

«Керівникові банку» Земельний кредит», Париж, вулиця Капуцинів.

Я є власником білета номер 514, серія 23. Всіма законними способами протестую проти подання білета іншою особою.

Жербуа».

Майже того самого часу до банку «Земельний кредит» надійшла друга телеграма:

«Білет номер 514, серія 23 належить мені.

Арсен Люпен».

Щоразу, коли беруся розповідати про одну з незліченних пригод, з яких складається життя Арсена Люпена, то завжди відчуваю трішки ніяково. Здається, будь-який, навіть найнепомітніший учинок нашого, як його мило називають, «національного злодія», відразу набирає найширшого розголосу; всі його подвиги незмінно обговорюють з різних поглядів і переказують один одному з усіма можливими подробицями, як ніби це героїчні справи.

Ну хто не знає таємничу історію Білявої дами, всі перипетії якої були відзначені крикливими заголовками в газетах, на кшталт: «Номер 514, серія 23!» або «Злочин на авеню Анрі Мартен!», «Блакитний діамант!» Який шарварок піднявся, коли в усе втрутився знаменитий англійський детектив Герлок Шолмс! Як ро збурхала натовп боротьба двох великих знавців своєї справи! І яке пожвавлення починалося на бульварах, коли хлопчаки-газетоноші бралися вигукувати: «Арешт Арсена Люпена!»

Скажу, однак, на своє виправдання, що збираюся повідомити щось нове, а саме ключ до ро згадки. Адже описані вище пригоди досі повиті завісою таємниці: постараюсь її відслонити. Перед нами читані й перечитані статті про цю справу, різні інтерв'ю тих часів, але ро зташовуватиму їх тим ладом, якого потребує з'ясування істини. А допоможе мені в цьому сам Арсен Люпен, люб'язність якого до мене воістину невичерпна. Ну і, звичайно, в даному ра зі незмінний Вільсон, друг і довірена особа Герлока Шолмса.

Усі ви пам'ятаєте, який вибух веселощів викликали опубліковані в газетах обидві телеграми. Одне тільки ім'я Арсена Люпена вже обіцяє сюрприз, розвагу для публіки. А публіка — це весь світ.

У «Земельному кредиті» відразу ж підняли всі документи і з'ясували, що білет номер 514, серія 23, Версальська філія «Креді Ліоне» продала такому собі майору артилерії Бессі. Втім, на той час майор упав з коня і загинув. Товариші його заявили, що незадовго до смерті він повідомив їм, що передав білет своєму другові.

— Цей друг — я, — стверджував пан Жербуа.

— Доведіть, — заперечував керівник «Земельного кредиту».

— Довести? Будь ласка. Щонайменше двадцять осіб скажуть вам, що ми з майором довго товаришували, зустрічалися в кафе на площі Арм. Саме там я одного ра зу, бажаючи виручити його, перекупив білет за двадцять франків.

— А свідки цього є?

— Ні.

— У такому ра зі, на чому ви базуєте свій протест?

— Є його лист до мене з цього приводу.

— Який лист?

— Він був пришпилений до білета.

— Покажіть.

— Та ж він теж був у вкраденому бюрку!

— Знайдіть його.

Листа подав якраз Арсен Люпен. У замітці, вміщений в «Écho de France» (вона має честь бути офіційним органом Арсена Люпена, а він, за чутками, її основним акціонером), йшлося, що адвокату і консультантові нашого героя метрові Детіньяну було передано лист за підписом майора Бессі й адресований особисто Арсенів Люпену.

Отакої солі за копійку: Арсен Люпен найняв адвоката! Арсен Люпен, згідно зі загальноприйнятим порядком, доручає вести свої справи одному з охоронців закону!

Журналісти кинулися до метра Детіньяна, впливового депутата від ра дикалів, людини кришталево чесної, любителя парадоксів, з тонким, злегка скептичним складом ро зуму.

Метр Детіньян не мав іще задоволення побачитися з Арсеном Люпеном, про що вельми шкодує, проте справді отримав від нього вказівки і, зворушений довіреною йому честю, збирається успішно захищати права свого клієнта. Адвокат ро зкрив допіру заведену справу і без натяків показав майорового листа. Він і справді доводив факт передачі білета іншій особі, проте не містив імені нового власника. Там було написано: «Мій любий друже» — та й годі.

— «Мій любий друже» — не хто інший, як я, — стверджував Арсен Люпен у записці, доданій до листа майора. — І найкращий доказ цього, — що лист у мене.

Хмара ре портерів перекочувала до пана Жербуа, який тільки і зміг, що повторити ті ж самі слова:

— «Мій любий друже» — не хто інший, як я. Арсен Люпен украв лист майора ра зом із лотерейним білетом.

— Нехай доведе! — відповідав Люпен журналістам.

— Але ж це він украв бюрко! — вигукував пан Жербуа перед тими ж самими журналістами.

А Люпен заперечував:

— Нехай доведе!

Чарівним, цікавим спектаклем був цей публічний поєдинок двох володарів лотерейного білета номер 514, серія 23! Репортери снують туди-сюди, Арсен Люпен байдужливо це спостерігає, а бідолашному панові Жербуа, навпаки, на серці коти шкребуть.

Усі газети були повні голосінь цього сердеги. Зі зворушливою прямою оповідав він про свою біду.

«Ви тільки подумайте, панове, адже мерзотник позбавив мене посагу Сюзанни! Мені особисто гроші не потрібні, а от Сюзанні! Зрозумійте, цілий мільйон! Десять ра зів по сто тисяч франків! О, я так і знав, у бюрку був справжній скарб!»

Марно йому заперечували, що суперник, несучи бюрко, не підозрював, що в ньому захований лотерейний білет, що ніхто в жодному ра зі не міг передбачити такий великий виграш, пан Жербуа знай скиглив:

— Це ж треба! Інакше навіщо б йому красти якесь паскудне бюрко?

— Воно, звичайно, не знати чому, але ж не для того, щоб заволодіти клаптиком паперу, ціна якого була тоді щонайбільше франків двадцять.

— Цілий мільйон! Він знав... Він усе знає!.. Ах, ви не уявляєте, що це за бандит! У вас же мільйон не вкрали!

Подібний діалог міг би тривати нескінченно. Але на дванадцятий день пан Жербуа отримав од Арсена Люпена послання з позначкою «конфіденційно», в якому з дедалі більшою тривогою прочитав:

«Месьє, гальорка над нами знущається. Чи не здається вам, що настав час поговорити серйозно? Я, зі свого боку, налаштований вельми рішуче.

Становище таке: у мене білет, за яким я не маю права отримати виграш, а у вас право є, але нема білета. Значить, поодинці у нас нічого не вийде.

Однак ані ви не погодитеся поступитися мені своїм ПРАВОМ, ані я не поступлюся вам своїм БІЛЕТОМ.

Що ро бити?

Є тільки один шлях: поділити. Пів мільйона вам, пів мільйона мені. Чи не правда, щиро? І це соломонове рішення задовольнить почуття справедливості, що озивається в кожному з нас.

Рішення слушне, і до того ж єдино можливе. Йдеться не про подарунок, який ви можете зробити або не зробити — є необхідність, якій змушують вас підкоритись обставини. Даю вам три дні на роздуми. Сподіваюсь, у п'ятницю вранці залюбки прочитаю в рубриці оголошень «Écho de France» малопомітну замітку, адресовану панові Арс. Люп., що міститиме, звичайно, в завуальованій формі, вашу пряму й чітку згоду на домовленість, яку пропоную. Відтак ви негайно отримаєте у власність білет і візьмете мільйон, зобов'язуючись передати мені п'ятсот тисяч франків у спосіб, який я вкажу згодом.

У разі відмови я вжив заходів до того, щоб результат був тим самим. Але, крім серйозних неприємностей, які потягне за собою така впертість, з вашої пайки буде вираховано двадцять тисяч франків на додаткові витрати.

Прийміть, месьє, запевнення у моїй найщирішій повазі,

Арсен Люпен».

Обурений пан Жербуа не втримавсь од прикрого промаху, показавши цього листа ре портерам і дозволивши зняти з нього копію. Обурення штовхало його на необдумані вчинки.

— Нічого! Він не отримає нічого! — кричав він зграї ре портерів. — Ділити те, що мені належить?! Нізащо! Нехай, якщо хоче, порве білет!

— І все-таки, п'ятсот тисяч франків — краще, ніж нічого.

— Річ не в цьому, а в моєму праві, а право своє я захищатиму в будь-якому суді!

— Закладати позов проти Арсена Люпена? Ото буде сміху!

— Ні, проти «Земельного кредиту». Вони мають виплатити мені мільйон.

— Після подання білета або принаймні після отримання підтвердження, що саме ви його купили.

— Доказ є, адже Арсен Люпен зізнає'ться, що вкрав бюрко.

— Чи достатньо буде суду визнання Люпена?

— Дарма, я не здамся.

Гальоркова публіка шаленіла. Билися об заклад, одні ставили на те, що Люпен доконає пана Жербуа, інші — що вчителю вдасться дійняти злодія до живого своїми погрозами. Настільки нерівними були сили обох противників, один із яких рі шуче йшов у наступ, а інший — метався, мов загнаний звір, що всіх заповонило щось на кшталт якогось занепокоєння.

У п'ятницю люди буквально виривали один у одного «Écho de France», впиваючись очима у п'яту сторінку, в рубрику оголошень. Не було жодного, адресованого Арс. Люп. На наказ Арсена Люпена пан Жербуа відповідав мовчанням. Це було оголошенням війни.

Надвечір усі дізналися про викрадення мадемуазель Жербуа.

Найсмішніше в тому, що можна назвати виставами Арсена Люпена, — це незмінно комічна ро ль поліції. Все відбувається ніби

поза нею. Він каже, пише, попереджає, наказує, загрожує, виконує задумане так, немов і не існувало в природі ні начальника Сюрте, ні його агентів, комісарів, нікого, хто міг би завадити Люпенові втілити у життя свої плани. Не поліція, а пустий вітер та й годі. Перешкод не існує.

Але ж вона відкидає ноги! Тільки-но мова заходить про Арсена Люпена, всі в поліції, від верху до низу, загораються гнівом, метушаться, закипають од люті. Це ворог, і ворог такий, який заворожує, влаштовує провокації, зневажає вас і, навіть гірше, не звертає на вас жодної уваги.

Як боротися з таким ворогом? За словами покоївки, за двадцять десяти Сюзанна вийшла з дому. О десятій годині п'ять хвилин, виходячи з ліцею, батько не побачив її в тому місці, де вони завжди зустрічалися. Значить, усе сталося за ті двадцять хвилин, упродовж котрих вона йшла від будинку до ліцею або принаймні до місця неподалік од ліцею.

Двоє сусідів заявили, що зустріли її за триста кроків од будинку. Одна пані бачила, як проспектом ішла дівчина, за описом схожа на Сюзанну. Але потім? Що було потім, невідомо.

Пошуки тривали всюди, допитували службовців вокзалів і сторожів біля міської межі, але того дня ніхто не помітив нічого схожого на викрадення дівчини. Однак у Віль-д'Авре бакалійник повідомив, що люди, які їхали з Парижа в закритому автомобілі, купували у нього олію. На передньому сидінні він зауважив механіка, а в глибині машини сиділа білявка. Сліпучо-білява дама, уточнив свідок. За годину той-таки автомобіль їхав уже поворотом з Версая. Затор змусив його пригальмувати, і бакалійник зміг розгледіти, що поруч з білявою жінкою, яку він уже бачив, тепер сиділа інша, уся в шалях і вуалях. Не залишалось жодних сумнівів у тому, що це була Сюзанна Жербуа.

Але тоді доводилося визнати, що викрадення відбулося у білий день, на жвавій вулиці, майже в самому центрі міста!

Яким чином? І де саме? Ніхто не чув криків, ніхто не помітив нічого підозрілого.

Бакалійник описав автомобіль, це був лімузин темно-синього кольору на 24 кінських сили фірми «Пежо». Про всяк випадок вирушили до пані Боб-Вальтур, директриси Великого Гаража і знавчині викрадень на автомобілі. Та справді в п'ятницю вранці давала на день на винайми лімузин «пежо» якійсь білявій жінці, котру після цього жодного ра зу не бачила.

— А механік?

— Звали його Ернест, він найнявся напередодні, показавши бездоганні ре комендації.

— Зараз він тут?

— Ні, пригнав машину назад і більше не приходив.

— А знайти його можна?

— Звичайно, треба запитати у тих, хто його ре комендував. Ось їхні імена.

Вирушили до цих людей. Ніхто з них не знав чоловіка на ім'я Ернест.

...

Далі — у повній книжці «Пригоди Арсена Люпена. Том 2. Арсен Люпен проти Герлока Шолмса».
nashaknyga.com.ua